

W minionych dziesięcioleciach, w dużych ośrodkach zurbanizowanych kształtowały się skomplikowane systemy transportowe, zapewniające mieszkańcom tych obszarów możliwość realizacji ich rosnących potrzeb związanych z przemieszaniem. W dalszym ciągu systemy te podlegają znaczącym modyfikacjom, za których główną przyczynę uznaje przede wszystkim inwestycje infrastrukturalne. W efekcie wpływa to zasadniczo na ciągłe zmiany warunków przemieszczania się w ramach danego ośrodka, a w pewnym stopniu również oddziałuje na intensywne procesy migracyjnych.

W ostatnim czasie szczególnie silnie akcentowane jest zwłaszcza znaczenie inwestycji w rozwój infrastruktury transportu publicznego (ITP; m.in. ze względu na stosunkowo niską emisję i terenochłonność tego rodzaju transportu, co przekłada się również na pewne preferencje zapisane w lokalnych politykach transportowych). Wiąże to również z rosnącym zainteresowaniem problematyki społecznych i ekonomicznych efektów budowy ITP na obszarach miejskich. Pomimo dyskusji prowadzonej od pewnego czasu w środowisku naukowym, wiele kwestii pozostaje wciąż stosunkowo mało rozpoznanych (szczególnie w Polsce). W związku z tym nasuwa się zasadnicze pytanie: jak istotny jest wpływ inwestycji w ITP na kształtowanie struktur przestrzennych oraz zachowania transportowe na obszarach polskich ośrodków miejskich? Należy zauważyć również, że odpowiedź na to pytanie powinna w dużym stopniu zainteresować osoby odpowiedzialne za przyszły rozwój ośrodków miejskich oraz ich polityk przestrzennych i transportowych.

Mając na uwadze istotność problemu badawczego oraz niedostatek opracowań w tym zakresie, za **główny cel badawczy w projekcie przyjmuje się: określenie roli, jaką odgrywa infrastruktura transportu publicznego w przemianach przestrzeni miejskiej, a w szczególności określenie jej wpływu na kształtowanie się obrazu dziennej mobilności mieszkańców, na stan zagospodarowania przestrzennego, decyzje lokalizacyjne mieszkańców i lokalny rynek nieruchomości.**

Za dodatkowy cel o charakterze metodologicznym można w prowadzonych badaniach uznać próbę integracji podejścia ilościowego i jakościowego w procesie badawczym oraz opracowanie uniwersalnego modelu oddziaływania infrastruktury transportu publicznego na obszary położone w ich bezpośrednim otoczeniu.

W nawiazaniu do zaprezentowanych celów, w projekcie przyjmie się hipotezę badawczą, która będzie podlegała weryfikacji w wyniku realizacji procesu badawczego. Założono, że w polskich miastach z uwagi na pewne istotne uwarunkowania historyczne (związane m.in. z ograniczonym parkiem samochodów osobowych przed rokiem 1989) i związane z nimi fakty, że podróże transportem publicznym w dalszym ciągu ma znaczący udział w strukturze ruchu, dostępną infrastrukturę transportu publicznego w istotny sposób wpływa na zachowania transportowe mieszkańców i kształtowanie struktur przestrzennych (szczególnie w jej najbliższym otoczeniu). W weryfikacji hipotezy postawiono trzy pytania badawcze, które zaprezentowano poniżej:

1. W jaki sposób odległość od ITP wpływa na zachowania transportowe mieszkańców osiedli położonych w najbliższym otoczeniu?
2. Jak dostępność ITP wpływa na poziom satysfakcji mieszkańców z ich miejsca zamieszkania oraz możliwość przeprowadzki?
3. Jaka jest relacja pomiędzy dostępnością ITP a cenami mieszkań w jej otoczeniu?

W dalszej kolejności założono również, że silne oddziaływanie ITP jest charakterystyczne dla polskich ośrodków. W efekcie planowane jest również porównanie uzyskanych wyników z rezultatami badań prowadzonych w miastach na całym świecie. W efekcie zasadne wydaje się postawienie dodatkowego pytania badawczego:

4. Czy wypracowane w projekcie wnioski oraz model oddziaływania ITP na obszary położone w ich bezpośrednim otoczeniu są zgodne z rezultatami badań prowadzonych w ośrodkach miejskich w innych częściach świata (czy znacząco się różni)?

Należy przyznać, że relacje pomiędzy ITP a zachowaniami przestrzennymi mieszkańców oraz przemianami obszarów miejskich są przedmiotem wielu analiz, zarówno o charakterze teoretycznym, jak i empirycznym. Oduży aktualności i istotności tematu, świadczy choćby dyskusja prowadzona w ostatnim czasie na łamach najważniejszych czasopism naukowych zajmujących się problematyką transportu i obszarów miejskich (m.in. Journal of Transport Geography, Transportation Research, Urban Studies). Zauważyć można na jednoczesnie brak przykładów takich analiz z krajów byłego „bloku wschodniego” (gdzie rola transportu publicznego w przewozach pasażerskich jest często zdecydowanie istotniejsza), w tym z Polski. Prezentowany projekt ma celowo wypełnić tę lukę.

Wydaje się, że projekt będzie pierwszym w Polsce próbą kompleksowego podejścia do problematyki oddziaływania inwestycji w ITP na przestrzeń miejską. Pozwoli on przede wszystkim poszerzyć obecną wiedzę z zakresu geografii transportu i geografii miast oraz w nowy sposób spojrzeć na problematykę współczesnych procesów urbanizacyjnych. Rezultaty projektu przyczynią się zarówno do rozwoju teorii, dostarczą nowych dowodów empirycznych na istnienie opisywanych relacji, jak również mogą zostać praktycznie wykorzystane w planowaniu przestrzennym. Postawiono temu: publikacja dwóch monografii naukowych (jednej w języku angielskim), udział w konferencjach naukowych oraz przygotowanie cyklu artykułów, które opublikowane zostaną w czasopiśmie anglojęzycznym z tzw. listy filadelfijskiej. Szczególnie istotne dla poszerzenia obecnego stanu wiedzy z tego zakresu wydają się zwłaszcza następujące efekty realizacji projektu:

- analiza wielu studiów przypadków dostarczy nowych dowodów empirycznych na istnienie i siłę opisywanych relacji (jest to szczególnie istotne, ze względu na fakt, że brakuje badań empirycznych z Europy Rodowo-Wschodniej),
- przedstawiony zostanie model opisujący relacje pomiędzy ITP a otoczeniem – będzie to jedna z pierwszych prób całościowego spojrzenia na ten problem,
- w badaniach zastosowane zostaną nowe podejścia badawcze obejmujące szereg metod badawczych (zarówno ilościowych jak i jakościowych), w tym analizy statystyczne i geostatystyczne, badania kwestionariuszowe i prace terenowe (z wykorzystaniem odbiorników GPS).

Warto również zwrócić uwagę na praktyczne zastosowanie rezultatów prowadzonych analiz. Otrzymane wnioski będą mogły pomóc w lepszym zrozumieniu specyfiki procesów zachodzących na obszarach zurbanizowanych. Ma to szczególnie istotne znaczenie dla władarzy miast. Uzyskana wiedza będzie oni mogli wykorzystać do prognozowania skutków inwestycji w rozwój transportu publicznego oraz do budowy długookresowych planów rozwoju przestrzennego jednostek miejskich.